

---

**AN ROINN OIDEACHAIS AGUS EOLAÍOCHTA**

---

**SCRÚDÚ ARDTEISTIMÉIREACHTA, 2000**

---

**GRÉIGIS — ARDLEIBHÉAL**  
**(400 marc)**

---

DÉ hAOINE, 23 MEITHEAMH — TRÁTHNÓNA, 2.00 go dtí 5.00

---

## A. Gréigis a chur ar:—

Tar éis an bhriste sa tSicil, bhí eagla ar na hAithnigh go dtiocfadh na Spartaigh go luath agus go n-ionsóidís a gcuanta. Bhí dóchas acu nach n-éireodh a gcomh-ghuaillithe amach, ach thug na hóráidithe rabhadh dóibh gur chosúil go dtarlódh sé seo. Dá mbeidís gan a muinín a chur sna toscairí ón tSicil, bheadh cúrsaí i bhfad níos fearr acu anois. Le mórán blianta bhí siad slán ó chontúirt toisc go raibh cabhlach láidir acu. Faoi mar a bhí cúrsaí anois, cé a chosnódh iad ar a naimhde? Ach ba chine cróga iad na hAithnigh, agus spreag siad a chéile le dóchas a bheith acu.

is cosúil: *εἰκός ἐστί*. toscairí: *(οἱ) πρέσβεις*.

## NÓ

## B. Léigh an sliocht seo a leanas agus freagair, i nGaeilge, na ceisteanna go léir a leanann é:—

(*Comparáid idir Tuicididéas agus Heireadótas mar údair staire.*)

*Μετὰ τοῦτο ἔργον ἐστὶν ἱστορικῶς διελέσθαι τε καὶ τάξει τῶν δηλουμένων ἕκαστον ἐν ᾧ δεῖ τόπω. πῶς οὖν ἑκάτερος διαιρεῖται καὶ τάττει τὰ λεγόμενα; Θουκυδίδης μὲν τοῖς χρόνοις ἀκολουθῶν, Ἡρόδοτος δὲ ταῖς περιοχαῖς τῶν πραγμάτων. καὶ γίνεται Θουκυδίδης μὲν ἀσαφὴς καὶ δυσπαρακολούθητος· πολλῶν γὰρ κατὰ τὸ αὐτὸ θέρος ἢ τὸν αὐτὸν χειμῶνα γιγνομένων ἐν διαφόροις τόποις, πλανώμεθα δὴ, καθάπερ εἰκός, καὶ δυσκόλως τοῖς δηλουμένοις παρακολουθοῦμεν, ταραττομένης τῆς διανοίας. Ἡρόδοτος δ' ἀπὸ τῆς Λυδῶν βασιλείας ἀρξάμενος ἐπὶ Κύρον εὐθέως τὸν καταλύσαντα τὴν Κροίσου ἀρχὴν μεταβαίνει, Αἰγυπτίων τ' ἀρχεται διηγημάτων καὶ Σκυθικῶν καὶ Λιβυκῶν, τὰ μὲν ὡς ἀκολουθῶν δηλῶν, τὰ δ' ὡς ἐπιζητούμενα προσαναλαμβάνων, τὰ δ' ὡς χαριεστέραν ποιήσοντα τὴν διήγησιν ἐπεισάγων διεξελθὼν τε πράξεις Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων ἐν ἔτεσιν ὁμοῦ διακοσίαις καὶ εἴκοσι γενομένης ἐν ταῖς τρισὶν ἡπείροις οὐ διέσπασε τὴν διήγησιν.*

*διαιρέομαι*: roinnim, rangáim. *περιοχή*: toilleadh. *πλανάομαι*: táim ar seachrán. *διανοία*: intinn. *διήγησις*: insint. *διασπάω*: cuirim isteach ar, brisim.

- (a) Cén obair atá le deánamh ag staraí, de réir an údair? (5)
- (b) Cé mar atá an cur chuige ag Tuicididéas difriúil leis an gcur chuige ag Heireadótas san obair seo? (7)
- (c) Cén fáth a bhfuil sé deacair Tuicididéas a thuiscint? (8)
- (d) Cé mar a théann sé seo i bhfeidhm ar an léitheoir? (7)
- (e) Cén éacht de chuid Chórais a ndéantar tagairt dó? (5)
- (f) Tá sé ráite go mbíonn a chúiseanna féin ag Heireadótas nuair a roghnaíonn sé nithe áirithe le cur isteach sa scéal atá á insint aige. Tabhair **dhá cheann** de na cúiseanna sin. (10)
- (g) Cén tréimhse, agus cé chomh mór atá an limistéar atá i gceist ina chuid saothair? (8)

2. Gaeilge a chur ar **thrí cinn ar bith** de na sleachta **A, B, C, D.** (Tá na sleachta go léir sa cheist seo ar chomh-mharc):—

[180]

**A.**

(*Bailíonn Agesilaus fórsa óna chomhghuaillithe le cabhair a thabhairt dá áit dhúchais, Sparta.*)

ὁ δὲ Ἀγησίλαος ἐπεὶ ἤκουσε ταῦτα, συγκαλέσας τοὺς συμμάχους ἐδήλωσε τὰ ὑπὸ τῆς πόλεως παραγγελλόμενα, καὶ εἶπεν ὅτι ἀναγκαῖον εἶη βοηθεῖν τῇ πατρίδι· ἐὰν μέντοι ἐκεῖνα καλῶς γένηται, “Εὐ ἐπίστασθε”, ἔφη, “ὡ ἄνδρες σύμμαχοι, ὅτι οὐ μὴ ἐπιλάθωμαι ὑμῶν, ἀλλὰ πάλιν παρέσομαι πράξων ὧν ὑμεῖς δεῖσθε.” ἀκούσαντες ταῦτα πολλοὶ μὲν ἐδάκρυσαν, πάντες δ’ ἐψηφίσαντο βοηθεῖν μετ’ Ἀγησιλάου τῇ Λακεδαιμόνι· εἰ δὲ καλῶς τάκεῖ γένοιτο, λαβόντες αὐτὸν πάλιν ἤκειν εἰς τὴν Ἀσίαν. ὁ δ’ Ἀγησίλαος ὀρών ὅτι οἱ πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν μένειν ἐπεθύμουν μᾶλλον ἢ ἐφ’ Ἑλληνας στρατεύεσθαι, βουλόμενος ὡς βελτίστους καὶ πλείστους ἄγειν μεθ’ ἑαυτοῦ, ἄθλα προύθηκε ταῖς πόλεσιν, ἦτις ἀριστον στρατεύματα πέμτοι, καὶ τῶν μισθοφόρων τοῖς λοχαγοῖς ὅστις εὐοπλότατον λόχον ἔχων συστρατεύοιτο.

SEINEAFÓN (60)

ἀναγκαῖος: riachtanach. δέομαι (+ ginideach): teastaíonn uaim, iarraim.

τάκεῖ = τὰ ἐκεῖ. ἐπιθυμέω: santaím, is mian liom. ἄθλον: duais. μισθοφόρος: santach. λοχαγός: taoiseach buíne.

**B.**

(*Meánn Sócratíeas dhá theoiric a d’fhéadfadh a bheith ann faoi cad a tharlaíonn do dhuine tar éis a bháis.*)

Ἐννοήσωμεν δὲ καὶ τῆδε, ὡς πολλῇ ἐλπίς ἐστὶν ἀγαθὸν αὐτὸ εἶναι. δυοῖν γὰρ θάτερόν ἐστὶ τὸ τεθνάναι, ἢ γὰρ οἷον μηδὲν εἶναι μηδ’ αἴσθησιν μηδεμίαν μηδενὸς ἔχειν τὸν τεθνεῶτα, ἢ κατὰ τὰ λεγόμενα μεταβολή τις τυγχάνει οὐσα καὶ μετοίκησις τῇ ψυχῇ τοῦ τόπον τοῦ ἐνθένδε εἰς ἄλλον τόπον. καὶ εἰ γε μηδεμία αἴσθησις ἐστὶν, ἀλλ’ οἷον ὕπνος, ἐπειδάν τις καθεύδων μηδ’ ὄναρ μηδὲν ὄρα, θαυμάσιον κέρδος ἂν εἶη ὁ θάνατος. εἰ δ’ αὖ οἷον ἀποδημησαί ἐστὶν ὁ θάνατος ἐνθένδε εἰς ἄλλον τόπον, καὶ ἀληθῆ ἐστὶ τὰ λεγόμενα, ὡς ἄρα ἐκεῖ εἰσὶν ἅπαντες οἱ τεθνεῶτες, τί μείζων ἀγαθὸν τούτου εἶη ἂν, ὢ ἄνδρες δικασταί;

PLATÓN (60)

ἐννοέω: meáim. δυοῖν θάτερον: dhá ní a bhfuil ní amháin acu i gceist. οἷον: mar. αἴσθησις: mothú.

μεταβολή: athrú. μετοίκησις: cónaí a aistriú. ὄναρ: brionglóid. κέρδος: sochar.

ἀποδημέω: téim thar lear.

**C.**

(*Is beag an meas atá ag an té atá ag caint ar lúthchleasaithe, agus molann sé daoine eile ar chóir don Stát onóir a thabhairt dóibh.*)

Κακῶν γὰρ ὄντων μυρίων καθ’ Ἑλλάδα οὐδὲν κακίον ἐστὶν ἀθλητῶν γένους. τίς γὰρ παλαίσας εὖ, τίς ὠκύπους ἀνήρ ἢ δίσκον ἄρας ἢ γνάθον παίσας καλῶς πόλει πατρῴα στέφανον ἤρκεσεν λαβῶν; πότερα μαχοῦνται πολεμίοισιν ἐν χεροῖν δίσκους ἔχοντες ἢ δίχ’ ἀσπίδων ποσὶ θείνοντες ἐκβαλοῦσι πολεμίους πάτρας; ἀλλ’ ἄνδρας οὖν ἐχρῆν σοφούς τε κάγαθοὺς φύλλοις στέφεσθαι, χῶσις ἠγεῖται πόλει κάλλιστα σῶφρων καὶ δίκαιος ὢν ἀνήρ, ὅστις τε μύθοις ἔργ’ ἀπαλλάσσει κακὰ μάχας τ’ ἀφαιρῶν καὶ στάσεις· τοιαῦτα γὰρ πόλει τε πάσῃ πᾶσί θ’ Ἑλλήσιν καλά.

EOIRIPIDÉAS (60)

κακίων-ον: níos measa. παλαίω: déanaim iomrascáil. γνάθος: giall. παίω: buailim.

ἀρκέω (+ tabharthach): cabhraím le. δίχα (+ ginideach): gan. θείνω: buailim.

(τὰ) φύλλα: coróin duilliúr. ἀχῶσις = καὶ ὅστις. ἀπαλλάσσω: aistrím. στάσις: ceannairc.

## D.

(Filleann na hAcaeiġh ar a longa ach coimeádann Aichill na Mirmideoin le chéile chun Patroclus a chaoimeadh.)

᾽Ως οἱ μὲν στενάχοντο κατὰ πόλιν· αὐτὰρ Ἄχαιοι  
ἐπεὶ δὴ νῆάς τε καὶ Ἑλλήσποντον ἴκοντο,  
οἱ μὲν ἄρ' ἐσκίδνάντο ἐὴν ἐπὶ νῆα ἕκαστος,  
Μυρμιδόνας δ' οὐκ εἶα ἀποσκίδνασθαι Ἀχιλλεύς,  
ἀλλ' ὁ γε οἷς ἐτάροισι φιλοπτολέμοισι μετηύδα·  
“Μυρμιδόνες ταχύπῳλοι, ἐμοὶ ἐρίηρες ἐταῖροι,  
μὴ δὴ πῶ ὑπ' ὄχεσφι λυόμεθα μώνυχας ἵππους,  
ἀλλ' αὐτοῖς ἵπποισι καὶ ἄρμασιν ἄσσον ἰόντες  
Πάτροκλον κλαίωμεν· ὁ γὰρ γέρας ἐστὶ θανόντων.”  
᾽Ως ἔφαθ', οἱ δ' ὤμωξαν ἀολλέες, ἦρχε δ' Ἀχιλλεύς.  
οἱ δὲ τρις περὶ νεκρὸν εὐτριχας ἦλασαν ἵππους  
μυρόμενοι·

HÓIMÉAR (60)

στενάχομαι: caoinim. (ἀπο) σκίδναμαι: scaipim. μεταυδάω (+ tabharthach): labhraím le.  
ταχύπῳλος: le capaill mheara. ἐρίηρος: dílis. ὄχος: carbad. ἄσσον: níos cóngaraí.  
γέρας: onóir deirneach. ἀολλής: le chéile. μύρομαι: caoinim.

### 3. Freagair Roinn A nó Roinn B sa cheist seo:—

[80]

#### A.

(i) Gaeilge a chur ar:— (50)

φαῦλοι γὰρ ἂν τῷ γε σῶ λόγῳ εἶεν τῶν ἡμιθέων ὅσοι ἐν Τροίᾳ τετελευτήκασι· οἳ τε ἄλλοι καὶ ὁ  
τῆς Θέτιδος υἱός, ὃς τοσοῦτον τοῦ κινδύνου κατεφρόνησεν παρὰ τὸ αἰσχρὸν τι ὑπομεῖναι ὥστε,  
ἐπειδὴ εἶπεν ἡ μήτηρ αὐτῷ προθυμουμένῳ Ἔκτορα ἀποκτεῖναι, θεὸς οὐσα, οὕτωσί πως, ὡς  
ἐγὼ οἶμαι· “ὦ παῖ, εἰ τιμωρήσεις Πατρόκλῳ τῷ ἐταίρῳ τὸν φόνον καὶ Ἔκτορα ἀποκτενεῖς,  
αὐτὸς ἀποθανῆ -- αὐτίκα γάρ τοι”, φησί, “μεθ' Ἔκτορα πότιμος ἐτοῖμος” -- ὁ δὲ τοῦτο ἀκούσας  
τοῦ μὲν θανάτου καὶ τοῦ κινδύνου ὠλιγόρησε, πολὺ δὲ μᾶλλον δεισάσας τὸ ζῆν κακὸς ὢν καὶ  
τοῖς φίλοις μὴ τιμωρεῖν, “αὐτίκα”, φησί, “τεθναίνην, δίκην ἐπιθεῖς τῷ ἀδικοῦντι, ἵνα μὴ ἐνθάδε  
μένω καταγέλαστος παρὰ νηυσὶ κορωνίσιν ἄχθος ἀρούρης.”

THE INTELLECTUAL REVOLUTION

(ii) Freagair trí cinn ar bith de na ceisteanna seo a leanas. (Gabhann deich marc le gach ceist acu):— (30)

- Cén fáth a ndearna Sócratéis é féin a chosaint trí thagairt a dhéanamh do churaidh Hóiméaracha?
- Cad a cuireadh i leith Shócratéis nuair a cúiseadh é?
- Rianaigh an comhrá deireanach idir Sócratéis agus a chairde tar éis dó an mhoing mhear a chaitheamh.
- Liostaigh trí cinn de théarmaí mhionn giúróra.
- Mínigh tuiseal κινδύνου agus modh τεθναίνην a bhfuil líne fúthu thuas.

**B.**

(i) Gaeilge a chur ar:—

(50)

*ὦς ἔφατο κλαίονσ', ἄλοχος δ' οὐ πώ τι πέπυστο  
Ἔκτορος· οὐ γάρ οἱ τις ἐτήτυμος ἄγγελος ἔλθων  
ἠγγεῖλ' ὅτι ῥά οἱ πόσις ἔκτοθι μίμνε πυλάων,  
ἀλλ' ἣ γ' ἴστον ὕφαινε μυχῶ δόμου ὑψηλοῖο  
δίπλακα πορφυρέην, ἐν δὲ θρόνα ποικίλ' ἔπασσε.  
κέκλετο δ' ἀμφιπόλοισιν ἐϋπλοκάμοις κατὰ δῶμα  
ἀμφὶ πυρὶ στήσαι τρίποδα μέγαν, ὄφρα πέλοιτο  
Ἔκτορι θερμὰ λοετρά μάχης ἕκ νοστήσαντι,  
νηπίη, οὐδ' ἐνόησεν ὃ μιν μάλα τῆλε λοετρῶν  
χερσὶν Ἀχιλλῆος δάμασε γλαυκῶπις Ἀθήνη.  
κωκυτοῦ δ' ἤκουσε καὶ οἰμωγῆς ἀπὸ πύργου·  
τῆς δ' ἐλελίχθη γυῖα, χαμαὶ δέ οἱ ἔκπεσε κερκίς·  
ἣ δ' αὖτις δμοῦσιν ἐϋπλοκάμοισι μετηύδα·  
δεῦτε, δύω μοι ἔπεσθον, ἴδωμ' ὅτιν' ἔργα τέτυκται.*

A WORLD OF HEROES

(ii) Freagair **trí cinn ar bith** de na ceisteanna seo a leanas. (Gabhann deich marc le gach ceist acu):—  
(30)

- (a) Dar le hAndromakhe, cad tá i ndán dá mac tar éis bháis Eachtair?
- (b) Cé mar a d'áitigh Aitéiné ar Eachtar casadh agus Aichill a throid?
- (c) **An chéad líne** den sliocht thuas a scannadh, na cainníochtaí a mharcáil agus an mheadaracht a ainmniú.
- (d) Trácht a dhéanamh ar ról Shéis sa leathar seo.
- (e) Níos luath san dán, cén fáth ar dhiúltaigh Aichill do throid? Cad a thug air teacht ar mhalairt intinne?

4. Freagair **trí cinn** de na ceisteanna seo a leanas. Ní mór **ceist amháin** ar a laghad a roghnú as Roinn A, agus **ceist amháin** as Roinn B. Is féidir an **tríú ceist** a roghnú as Roinn A **nó** as Roinn B. (Gabhann tríocha marc le gach ceist acu):—

[90]

**A.**

- (i) Breithmheas grinn a scríobh ar ról Chléóin sa Chogadh Peilpinseach.
- (ii) Inis faoi iarrachtaí na Spartach ar impireacht a chruthú idir 404 agus 386 R.CH.
- (iii) Rianaigh na príomhimeachtaí a bhain le feachtas Alastair óna chaithréim in Issus i 333 R.CH. anall go dtí a bhás i 323 R.CH.
- (iv) Míinigh príomhghnéithe an bhunreachta a thionscain Cleisthenes. Cé mar a bhí sé difriúil leis an gceann a bhí ann roimhe sin?

## B.

- (i) Cuntas a scríobh ar bheatha Sheineafóin. Ainmnigh **trí cinn** dá chuid scríbhinní, agus léirigh cé mar a chuaigh imeachtaí a tharla le linn a shaoil i bhfeidhm ar nó gur scríobh sé an saothar seo.
- (ii) Inis go hachomair an plota de dhráma **amháin** de chuid Eoiripidéis. Cé mar a bhí sé difriúil le hAescaileas agus Sofaicléas?
- (iii) Déan cur síos ar na príomhghnéithe de dhealbha fireanna agus baineanna na ré ársa Gréagaí.
- (iv) Tar éis duit breathnú ar na Fótagraif **A, B, C** thíos, freagair **dhá cheann** de na ceisteanna seo a leanas:—
  - (a) Cén saghas colúin atá le feiceáil san fhoirgneamh i bhFótagraf **A**? Trácht a dhéanamh ar na príomh-ghnéithe d'aghaidh an fhoirgnimh.
  - (b) Cén stíl (dubhfhíorach nó ruafhíorach) lena mbaineann an vása i bhFótagraf **B**? Trácht a dhéanamh ar cé mar a chuireann an t-ealaíontóir an radharc i láthair.
  - (c) Cén t-ainm a thugtar an na fíoracha a thaispeántar i bhFótagraf **C**? Déan cur síos go hachomair ar an teampall a bhfuil siad ina gcuid de.



